

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Ο Νίκος Χρ. Χαραλάμπους εξακολουθεί να εκπλήσσει. Ο πρώην Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας, πρώτος Επίτροπος Διοικήσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας, μόλις κυκλοφόρησε το νέο του βιβλίο. Τα «Αρχέγονα Δίκαια, Σουμερίοι, Βαβυλώνιοι, Αιγύπτιοι, Χετταίοι, Έλληνες, Εβραίοι», των εκδόσεων Hippasus, είναι το νέο του βιβλίο, το οποίο πραγματεύεται το δίκαιο, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ιστορία τους. «Παλεύει» με τα αρχέγονα δίκαια για να τα αναδείξει. Παλεύει να τα ερμηνεύσει, δίνοντας το δικό του στίγμα.

Ο Νίκος Χρ. Χαραλάμπους, διανοούμενος αλλά και επίμονος μελετητής, πολυγραφότατος και βαθιά γνώστης της νομικής επιστήμης, του διεθνούς δικαίου, της ιστορίας, είναι λεπτολόγος, αγαπάει την λεπτομέρεια κι αυτό είναι που ενισχύει τις έρευνες του και τούτου φαίνεται και στο αποτέλεσμα. Δεν αφήνει οτιδήποτε να περάσει απαρατήρητο. Είναι γι' αυτό που τα βιβλία του έχουν ενδιαφέρον, μαθαίνεις, ενημερώνεσαι, προβληματίζεσαι ενώ αποτελούν και σημείο αναφοράς για ερευνητές.

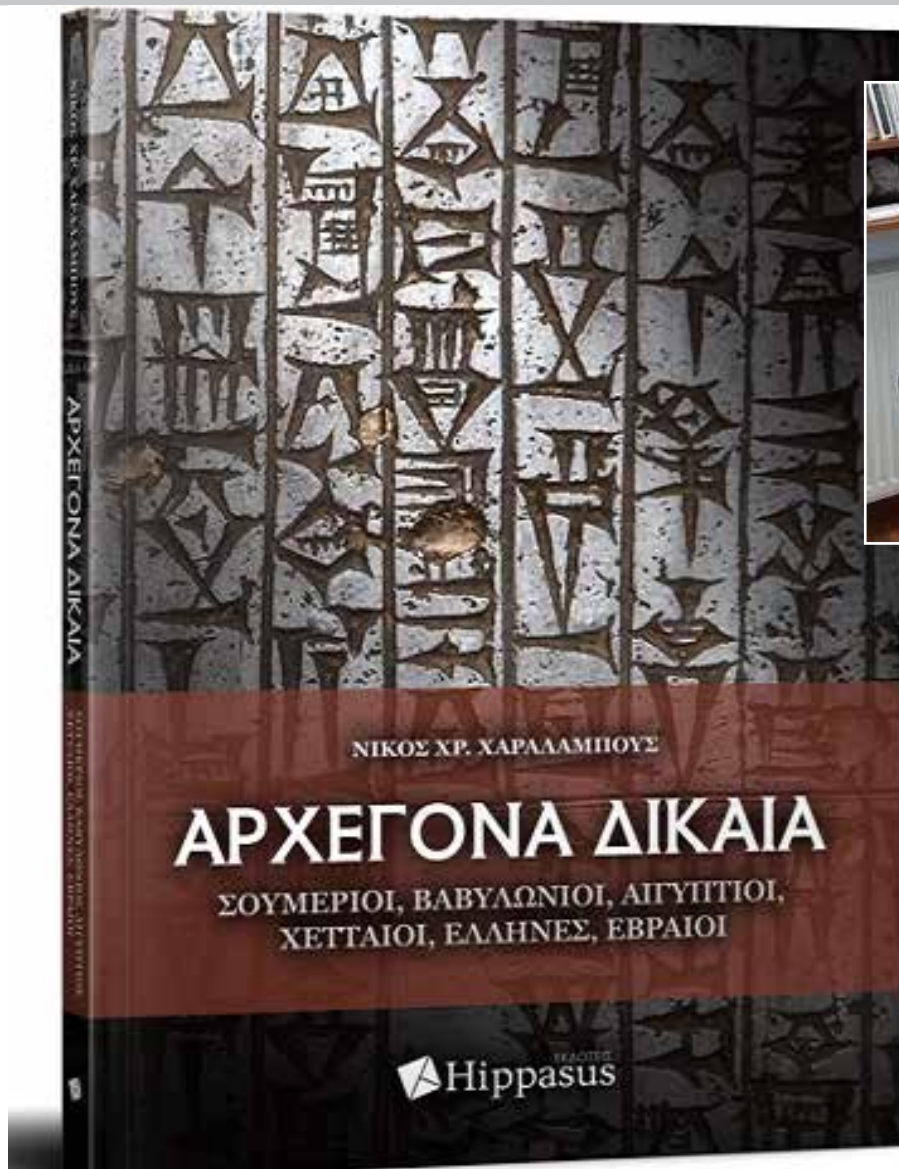
Το νέο του βιβλίο, «Αρχέγονα Δίκαια, Σουμερίοι, Βαβυλώνιοι, Αιγύπτιοι, Χετταίοι, Έλληνες, Εβραίοι», των εκδόσεων Hippasus, 139 σελίδων, καταφέρνει να καλύψει όλες τις πτυχές. Κατάφερε να συνδέσει την ιστορία διαφορετικών λαών και πολιτισμών μέσα από το δίκαιο. Κι αυτό καθιστά το βιβλίο διαφωτιστικό και πολύτιμο.

Η μελέτη των δικαίων των διαφόρων αρχαίων κοινωνιών βοηθά στο να γνωρίσουμε, εκτός από τις περί δικαίου και ηθικής κρατούσες αντιλήψεις, και τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους. Σύμφωνα με τον συγγραφέα, όπως και οι κανόνες της ηθικής, έτσι και οι νομικοί κανόνες διαφέρουν από τόπο σε τόπο και από χρόνο σε χρόνο.

Το πρώτο Κεφάλαιο, αρχίζει με την εμφάνιση των πρώτων κανόνων δικαίου που, αρχικά, ήταν εθιμικοί και άγραφοι και, στη συνέχεια, πήραν τη μορφή γραπτών νόμων. Αποτελεί, από πολλές απόψεις σημαντική πρόοδο η εξέλιξη από το έθιμο και το άγραφο δίκαιο στον γραπτό νόμο, ο οποίος είχε βεβαιότητα και σταθερότητα. Η μετάβαση από τους άγραφους κανόνες δικαίου στους γραπτούς, έγινε κατορθωτή χάρη στην εφεύρεση της γραφής από τους Σουμερίους.

Στα Κεφάλαια 2 έως 7 επιχειρείται μια γενική θεώρηση των αρχέγονων δικαίων των λαών της Ανατολικής Μεσογείου, των Σουμερίων, των Βαβυλωνίων, των Αιγυπτίων, των Χετταίων, των Ελλήνων και των Εβραίων.

Εκτενής αναφορά, στο 6ο Κεφάλαιο, γίνεται στο δίκαιο της αρχαίας Ελλάδας και, ειδικά, της Αθήνας. Στην αρχαία Ελλάδα, συναντούμε θέσπιση γραπτών νόμων στην περίοδο μεταξύ του τέλους του 3ου αιώνα π.Χ. Πέραν της τυπικής διάκρισης μεταξύ των γραπτών νόμων, δηλαδή των νόμων που είναι καταγεγραμμένοι σε κείμενα, και των μη γραπτών, των άγραφων, οι αρχαίοι Έλληνες προχώρησαν και στη διάκριση, μάλλον στην αντιπαράθεση, των νόμων που θεσμοθέτησαν οι νομοθέτες με εκείνους –που, επίσης, ονόμασαν «άγραφους νόμους»– που είναι βασικοί κανόνες αποδεκτοί από όλους, χωρίς να είναι καταχωρημένοι σε κάποιο κώδικα. Με την έννοια αυτή, ο «άγραφος» νόμος ταυτίζεται με τον «φυσικό» νόμο. Η υποροχή του άγραφου φυσικού νόμου έναντι του ανθρώπινου διαφαίνεται στην «Αντιγόνη» του Σοφοκλέους. Επιχειρείται μια εκτενής παράθεση των ιδεών του Σωκράτη, του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη και του

Όπως σημειώνει ο Αχιλλέας Αιμιλιανίδης το Ρωμαϊκό Δίκαιο δεν διαμορφώθηκε σε κενό. Προηγήθηκαν, σημειώνει, «ακόμα αρχαιότερα νομικά συστήματα, τα οποία αξίζουν ιδιαίτερης προσοχής».

Το αρχαίο ελληνικό δίκαιο, όπως διαμορφώθηκε στις διάφορες Πόλεις-Κράτη, έτυχε ιδιαίτερης προσοχής λόγω της σημασίας της Αρχαίας Ελλάδας τόσο για τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, όσο και για τη διαμόρφωση των αξιών του σύγχρονου Δυτικού Κόσμου. Ενόψει της σημασίας του αρχαίου ελληνικού δικαίου δεν εκπλήττει ότι καταλαμβάνει τη μεγαλύτερη έκταση στο σύγγραμμα του Νίκου Χαραλάμπους, ο οποίος με επιδεξιότητα συζητά το δίκαιο όχι μόνο μέσα από τις κλασικές αποτυπώσεις του δικαίου στην αρχαία Αθήνα και την αρχαία Σπάρτη, τη νομοθεσία της Γόρτυνας και τους νόμους του Ζάλευκου και του Χαρόνδα (ζητήματα που απασχόλησαν όλους τους φοιτητές ελληνικών νομικών σχολών στις εξετάσεις του μαθήματος της Ιστορίας του Δικαίου), αλλά και μέσα από τα κλασικά έργα, αναλύοντας τη σύγκρουση Αντιγόνης-Κρέοντα, και τις προσεγγίσεις στο δίκαιο των Πλάτωνα και Αριστοτέλη, αλλά και του Αριστοφάνη. Πράγματι, η κατανόηση του αρχαίου ελληνικού δικαίου θα παρέμενε ημιτελής αν περιοριζόμασταν στο θετικό δίκαιο και δεν αναζητούσαμε την αρχαία ελληνική σκέψη για το δίκαιο, τους προβληματισμούς για τη σύνδεση μεταξύ ηθικής και δικαιοσύνης και για τη σχέση φυσικού και θετικού δικαίου, συγκρούσεις που έχουν αποκτήσει ένα εντελώς καινούριο νόημα στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης στην οποία φιλοδοξούμε να προγραμματίσουμε ένα σύστημα να εφαρμόζει κανόνες δικαίου. Εκτός από το αρχαίο ελληνικό δίκαιο, ο Χαραλάμπους αφιερώνει κόπο για να συζητήσει και άλλα αρχέγονα δίκαια, των Σουμερίων, των Βαβυλωνίων, των Αιγυπτίων, των Χετταίων και το Εβραϊκό Δίκαιο».

Ο Αχιλλέας Αιμιλιανίδης έθεσε κάποιες «επιπρόσθετες σκέψεις στη διασύνδεση ηθικής και δικαίου θέτοντας το εξής ζήτημα, το οποίο και αναπτύσσει: Αναμφίβολα ένα από τα πλέον θεμελιώδη ερωτήματα της νομικής επιστήμης συνιστά κατά πόσο η ασυμφωνία ενός κανόνα φυσικού δικαίου με ένα κανόνα θετικού δικαίου μπορεί να οδηγήσει στην ακυρότητα του τελευταίου. Οι θεωρητικοί του φυσικού δικαίου ισχυρίζονται ότι η εγκυρότητα ενός κανόνα δικαίου δεν μπορεί να εξαρτάται μόνο από το γεγονός ότι αυτός έχει ψηφιστεί σύμφωνα με μια καθορισμένη και εκ των προτέρων προβλεπόμενη διαδικασία του νομικού συστήματος εντός του οποίου ανήκει. Υπάρχουν επιπρόσθετοι εξωτερικοί παράγοντες που θα πρέπει να λαμβάνονται εξίσου, αν όχι και περισσότερο, υπόψη, όπως είναι οι ηθικοί κανόνες ή, σύμφωνα με ορισμένους, τα κελεύσματα του Θεού. Αντίθετα, οι θεωρητικοί του θετικού δικαίου ισχυρίζονται ότι ο χαρακτηρισμός του κανόνα δικαίου μπορεί να απονέμεται μόνο σε εκείνους τους κανόνες, οι οποίοι έχουν ψηφιστεί σύμφωνα με μια διαδικασία, που αναγνωρίζεται από το υπό εξέταση νομικό σύστημα...»

Τα Αρχέγονα Δίκαια και οι αρχαίες κοινωνίες

Το νέο βιβλίο του Νίκου Χρ. Χαραλάμπους, από τις εκδόσεις Hippasus - Ιστορική και νομική καταγραφή για το Δίκαιο στους Σουμερίους, Βαβυλώνιους, Αιγύπτιους, Χετταίους, Έλληνες, Εβραίους

Θουκυδίδη, αλλά και του Αριστοφάνη και του Δημοσθένη. Άξιος ειδικής αναφοράς είναι οι θέσεις του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη

Όπως συναφώς αναφέρεται στο βιβλίο, η πρώτη συστηματική κωδικοποίηση νόμων, από αυτές που έχουν μέχρι σήμερα διασωθεί, έγινε επί βασιλείας του βασιλιάς των Βαβυλωνίων Χαμουραμπί. Οι νομικές διατάξεις, που έχουν κωδικοποιηθεί στον κώδικα του Χαμουραμπί, διακρίνονται για την αυστηρότητα και την ακαμψία τους. Προβλέπεται η θανατική ποινή ακόμη και όταν διαπράττεται κλοπή περιουσίας των ναών ή του παλατιού ή όταν παρέχεται άσυλο σε φυγά δούλο ή στο μάρτυρα που ψευδομαρτυρούσε.

Στην Αίγυπτο, οι ποινές που επιβάλλονταν ήταν, σε αρκετές περιπτώσεις, βάνουσες.

Ανάμεσα σε αυτού του είδους τις ποινές, ήταν ο θάνατος με ανασκολοπισμό (κοινός παλούκωμα), ακρωτηριασμός (αποκοπή της μύτης και/ ή των αυτιών), το σημάδεμα και ο ραβδισμός. Όσοι κατηγορήσαν άλλους ψευδώς, υφίσταντο αυτοί την ποινή που θα επιβαλλόταν στους συκοφαντημένους, αν πράγματι ήταν ένοχοι και καταδικάζονταν.

Τα προλεγόμενα του Αχιλλέα Αιμιλιανίδη

Στα προλεγόμενα, ο Αχιλλέας Κ. Αιμιλιανίδης, Πρόεδρος Κυπριακής Ακαδημίας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών Κοσμήτορας Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Λευκωσίας, αναφέρει ότι το βιβλίο του Νίκου Χαραλάμπους πραγματεύεται την εξέλιξη των νομικών συστημάτων που προηγήθηκαν του Ρωμαϊκού Δικαίου. «Το Ρωμαϊκό Δίκαιο, ίσως η σημαντικότερη κληροδοσία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, επηρέασε το σύνολο του Δυτικού Κόσμου, και τη διαμόρφωση τόσο του ηπειρωτικού δικαίου, όσο και του Κοινοδικαίου, ενώ μέσω του Βυζαντινού Δικαίου και της αποικιοποίησης, επηρέασε σχεδόν το σύνολο της εξέλιξης του δικαίου διεθνώς».

«Η ασυμφωνία του φυσικού δικαίου με το θετικό δίκαιο»